

Dokumentácia k ideovej súťaži návrhov

“Banská Bystrica - Petermanova veža”

KOMENTÁRE POROTY K NÁVRHOM

Návrh „A“ - 1. miesto

- Návrh uvažuje so zrekonštruovaním časti hmoty kamenného hradobného múru do pôvodnej výšky a so sprístupnením veže na úrovni 3.NP otvorom na SZ fasáde veže. Prístup k tomuto otvoru je schodiskom vedúcim z objektu situovanom na mieste bývalého mýtneho domčeka popri zrekonštruovanom torze múru až na korunu jeho muriva, kde sa ponúka vyhládka na hradný areál.
- Nový vstupný objekt veže s recepciou je riešený v prijateľnom objeme, charakteristickom pre niekdajší strážny domček s pultovou strechou. Objekt je prístupný priamo z úrovne prilahlých spevnených plôch.
Otázne je nakladanie s prezentovanými základmi strážneho domčeka, resp. úpravou prístupu do objektu, prípadne úpravou nivelety prilahlých spevnených plôch. Objekt je navrhnutý ako murovaný, v súčasnom duchu s použitím moderných výrazových prostriedkov, jeho interiér je jednoducho čitateľný a pôsobí „čisto“. Má účelne riešenú dispozíciu a dobre komunikuje s okolím prostredníctvom pravidelne umiestnených vysokých presklených otvorov na fasádach.
- Návrh dôsledne rieši prevádzkovú schému pohybu návštevníkov expozície vo veži, vrátane zjednosmernenia prehliadkových trás v 3. - 5.NP veže. Uvažuje aj s možnosťou využitia východu cez Barbakan na 4.NP veže i keď tento nie je zahrnutý do prehliadkovej trasy.
- Porota kladne hodnotí návrh výmeny oceľovej zvonovej stolicy za drevenú, ako aj prehliadkovú lávku nad nosnou konštrukciou zvonov.
- Nové stropy vo veži sú navrhnuté drevené trámové, schodiská oceľové s transparentným kovovým zábradlím (ťahokov).
- Návrh pôsobí spomedzi všetkých návrhov najpriateľskejšie k okoliu a k pamiatke, prístavba (vstupný objekt) veže je navrhnutá primerane a citlivo. Predložené riešenie má potenciál sa rozvíjať, prístupy a prepojenia priestorov sú navrhnuté vhodne.

Odporúčania:

- Murované konštrukcie vstupného objektu môžu mylne evokovať, že ide o pôvodné murivo strážneho domčeka - odporúča sa prípadne zvážiť materiálové stvárnenie jeho fasád.
- Návrh znegoval existujúcu prezentáciu kamenných murív strážneho domčeka a novostavbu osadil na jeho miesto na úroveň prilahlého nádvorja v snahe o rekonštrukciu dobovej historickej situácie. Existenciu pôvodného domčeka by bolo vhodné prezentovať v rámci expozície.
- Otázne je či by mala byť realizovaná dostavba múru práve v takomto rozsahu a aké by malo byť jeho možné využitie.

Návrh „E“ – 2. miesto

- Prezentácia časti opevnenia hradného areálu v pôvodnej výške je riešená formou náznakovej rekonštrukcie a to po stránke navrhutej forma aj materiality, vrátane sprístupnenia veže na úrovni 3.NP pôvodným otvorom na jej fasáde. V tomto prípade hradobný múr nie je plný, ale perforovaný novými otvormi a v rámci jeho “útrobov” je riešené schodisko, aj priestory zázemia
- Moderný novotvar minimalistického vstupného pavilónu na mieste bývalého strážneho domčeka (nie však v celej jeho stope) tvorí prízemný kubus s celopresklenou fasádou a plochou strechou. Jeho univerzálny priestor bezbariérový prístupný rampou obsahuje pokladňu, slúži aj pre multimediálnu prezentáciu a ako vstupný priestor veže, prístupnej prostredníctvom schodiska vedeného „cez“ nové hradby. Schodisko môže slúžiť zároveň aj ako vyhliadkové, vďaka menšími otvoreným plošinám v rámci jeho podest.
- Prístup, prevádzka a expozícia v jednotlivých podlažiach veže sa javí sa ako funkčná, zaujímavá a vhodná.
- Prezentácii hradieb sa dá porozumieť, no otáznosť sú ich perforácie, ktoré fortifikačnú formu potláčajú. V interiéri veže je navrhnuté použitie podláh z oceľových pororoštov, ktoré porota považuje za otáznosť, nakoľko sa javí sa ako nepraktické a znižujúce bezpečnosť. Rovnako presklené zábradlia schodísk a vyhliadkových plošín by bolo vhodné uvážiť, porota sa s ním nestotožňuje, pretože takéto riešenie má viacero negatívnych aspektov.
- Novotvar prístavby veže je dobre pojednaný a akceptovateľný, prináša jednoznačné čisté riešenie, hmota prístavby reminiscencie domčeka je najmenšia spomedzi hmôt tých návrhov, ktoré ju ponúkli. Riešenie, ktoré prezentuje návrh je dobre pochopiteľné, prístavba je technicky jednoduchá, na nič sa nehrá, navrhnutá interiérová apsida jej vnútorného plášťa však pôsobí trochu formálne. Návrh pôsobí konzistentne a riešenie interiéru je sympatické, hoci je poňatý minimalisticky. Riešenie, ktoré návrh prináša sa zdá byť finančne najmenej náročné spomedzi tých, ktoré riešia aj objekt prístavby.

Odporúčania:

- „Vstup“ do Thurzovsko - Fuggerovskej expozície s navrhovaným prepojením 1. a 2. NP veže schodiskom predpokladá zásah do pôvodných klenieb, čo porota považuje za necitlivé voči pamiatke.
- „Rekonštrukcia“ pôvodných hradieb z iného druhu kameňa, resp. - prezentovaná farebnosť kameňa sa nejaví ako vhodná.

Návrh „B“ - 3. Miesto

- Návrh rešpektuje súčasné optické prepojeniu priestoru tržnice a hradného areálu a nenavyšuje hradobný múr, čím priestor pôsobí oproti prvým dvom návrhom odľahčenejšie.
  - Nový vstupný objekt expozície rieši moderným novotvarom, osadeným nad úrovňou prezentovaného muriva bývalého strážneho domčeka, ktorého hmotovým stvárnením je čiastočne inšpirovaný. Kým fasáda a dispozícia prízemnia pôsobí voči okoliu uzatvorene („betónový kváder s transparentným obalom“), priestor pod konštrukciou naznačenej pultovej strechy prekrytej „priehľadnou membránou“ z ťahokovu pôsobí zaujímavo. Táto otvorená platforma je venovaná vyhliadkovému posedeniu a poskytuje optický kontakt z okolitými verejnými priestormi.
  - Podľa názoru poroty predložený novotvar, resp. jeho materialita pôsobí príliš kontrastne voči historickému okoliu, nepôsobí s vežou v symbióze a navrhované riešenie vyznieva v rámci kontextu neusporiadane. Takéto stvárnenie prístavby sa javí ako veľmi silná nová vrstva a novotvar v areáli hradu pôsobí príliš dominantne. Návrh nie je vizuálne dostatočne „pokojný“ a relatívne málo citlivý vo vzťahu k pamiatke.
Dispozičné riešenie prízemnia s recepciou, viacúčelovým priestorom a zázemím má vhodnú funkčnú náplň, nie však vhodné usporiadanie – je pomerne uzavreté voči okoliu, nemá bezbariérový prístup a otázna je aj orientácia hygienických priestorov na fasádu a smerom do nádvorja hradu.
Exteriérové schody vedúce zo vstupného objektu až na 3. NP veže sa vinú popri fasáde veže a vytvárajú príležitosti pre vyhliadku na rôzne strany. Celkovo však riešenie takejto vyhliadkovej trasy vyznieva nekonceptne a schodisko vybiehajúce z novotvaru a určitým spôsobom jeho pôsobenie v prostredí ešte násobí.
  - Expozícia vo veži je riešená prehľadne, sklenená podlaha umožňujúca vertikálny pohľad v rámci veže je inšpiratívnym námetom, jej konštrukciu je však potrebné preveriť, vzhľadom na pôvodné drevené konštrukcie vo veži a jej správanie sa pri pomerne silnom dynamickom a akustickom zaťažení pri zvonení zvonov.
Zaujímavo pôsobí sprístupnenie podkrovia cibule
- Odporúčania:
- Návrh pôsobí „neučesaným“ dojmom a používa priveľa materiálov ako v exteriéri tak aj interiéri

Návrh „D“ – 4. miesto

- Tento návrh ako jediný spomedzi hodnotených spochybňuje potrebu prístavby vstupných priestorov veže a predkladá názor na riešenie bez nej.
- Pôdorysnú stopu dobového mýtného domčeka prezentuje zhmotnením pozícií kamenného muriva stien jeho priestorov a následným vyplňaním medzipriestorov zeleňou a prvkami drobnej architektúry.
- Z návrhu nie je zrejmé akým spôsobom je Petermanova veža sprístupnená návštevníkom. Veľkým nedostatkom návrhu je, že nerieši pôdorysy podlaží ani schému navrhutej prevádzky. Vstup z priestorov Barbakanu do veže nebol v návrhu presvedčivo odkomunikovaný ako vhodnejší než vstup z exteriéru.
- V predložennom návrhu je prezentovaná iba situácia na 3. – 5. NP veže, nie je riešené ani sprístupnenie úrovne vyhliadky pod jej strechou. To je popísané iba v texte (prístup na 6.NP - doplneným sekundárnym rebríkovým schodiskom).
- Autori sa zaoberali iba čiastkovými námetmi ako sú:
  - Prezentácia reminiscencie na domček mýtnika riešená parkovými úpravami jeho pôdorysu, ktorá podľa názoru poroty pôsobí v rámci hradného areálu veľmi „zvláštne“ a rozpačito. Ani socha Belu IV. na danom mieste nie je vhodne umiestnená - uhorský kráľ v pobytovom záhone pôsobí zmätočne
  - Vyhliadková platforma vo väzbe na predpokladané miesto niekdajšieho vstupu do veže v 3.NP. Ide o vykonzolovanú oceľovú konštrukciu z Cortenu, osadenú v mieste hornej hrany niekdajšieho hradobného múru. Navrhnuté riešenie by bolo podľa poroty akceptovateľné s menším vyložením. Výstup na platformu je zidealizovaný a technicky nepodložený.
  - Zdvojené široké točité schodisko, ktoré nesie integrované súčasti expozície a súčasne je vyhliadkovým prvkom veže. Je spojnicou medzi najnižším bodom v 3. NP v mieste niekdajšieho vstupu do veže a najvyšším bodom v 5. NP pod zvonmi. V návrhu je prezentovaný model dreveného špirálového schodiska s trajektóriou expozície zdola – nahor, zhora – nadol a späť, ktoré je vsadené do priestorovej oceľovej konštrukčnej mriežky.
- Z pohľadu poroty sa vloženie navrhnutého masívneho schodiska, ktoré pravdepodobne nebude kompatibilné s pamiatkovými hodnotami veže (po vykonaní AHV) javí veľmi otázne a typologicky nevhodné do daného priestoru.
- Autori sa príliš fixovali na masívnu formu schodiska, ktorá sa v priestore veže javí ako invazívny prvok a vytvára zvláštne nevyužitú rohy v pôdorysoch dispozície. Schodisko neumožňuje voľný priehľad vežou a vnímanie jej interiéru a rovnako autorom unikajú väzby na exteriér. Schodisku venovali autori priveľa pozornosti, pričom niektoré požiadavky zadania vôbec neriešili .

Porota neodporúča ďalej pracovať s riešením predloženým v rámci návrhu.

Návrh „C“ – 5. miesto

- Veľmi „odviazaný návrh“ priniesol exteriérový celopresklený výťah vedúci popri Petermanovej veži a modernú stavbu vstupného objektu, ktorá mierne levituje nad rekonštrukciu muriva strážneho domčeka. Oceľová konštrukcia prízemného kubusu z Cortenu je prístupná bezbariérová a okrem viacúčelového priestoru s recepciou a zázemím obsahuje aj nástupnú stanicu výťahu.
- Neprehliadnuteľným počínom v priestore areálu hradu je aj návrh rekonštrukcie hradieb vedúcich od Petermanovej veže až k Farskej bašte v ich pôvodnej výške. Hradby s cimburím sú poňaté v troch rôznych prevedeniach – zčasti ako kamenné, zčasti z nepriehľadnej oceľovej konštrukcie z Cortenu a zčasti z oceľovej konštrukcie s transparentnou výplňou, čo pôsobí veľmi chaoticky.
- Prehliadka veže je ponúknutá v dvoch trasách: „historickej“, t.j. v súčasnom stave veže a „zážitkovo-komfortnej“, panoramatickým výťahom so stanicami na 3. NP a 6.NP. Ide však o prerušovanú prehliadkovú trasu, nakoľko jednotlivé podlažia veže nie sú navzájom prepojené.
- Návrh na podklade historických analýz prináša aj názory na riešenie celého hradného areálu a okolitých verejných priestorov vrátane mestskej tržnice, ako aj názor na situovanie výtvarných diel v týchto priestoroch..
- Predložený návrh poskytol porote priestor pre vytvorenie názoru a vyhodnotenie dopadu veľkých a invazívnych zásahov do predmetného hradného areálu. Porota sa prikláňa k názoru, že táto cesta nie je vhodná.
- Sprístupnenie Petermanovej veže celopreskleným výťahom porota hodnotí ako neprimerané, preexponované, priveľmi konkurujúce historickej architektúre veže aj z diaľkových pohľadov.
- Autori nepredložili návrh riešenia plynulej trasy prehliadky expozície vo veži, návštevníci sú nútení opakovane nastúpiť a vystúpiť z výťahu na rôznych podlažiach, čo sa javí z hľadiska prevádzky príliš komplikované.
- Novotvar prízemného pavilónu má vhodnú funkčnú náplň, v areáli však spolu s výťahom vedľa hmoty veže pôsobí priemyselne, „nekomunikuje“ s pamiatkou.
- Prezentácia hradného múru viacerými materiálmi sa javí ako vágna.
- Návrh pracuje s umiestnením viacerých výtvarných diel v okolí a samotnom priestore mestského hradu, pričom takéto riešenie nebolo preverené a nie je založené na spoločenskej objednávke. Navrhnutý presun sochy Belu IV. bol porotou hodnotený pozitívne.
- Tento návrh dáva do pozornosti myšlienku, že by bolo vhodné venovať sa riešeniu hradného areálu ako celku.